

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน : ทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครูที่ยั่งยืน

Peer Supervision: An Alternative for Sustainability of Teacher Professional Development

จุไรรัตน์ สุครุ่ง

Jurairat Sudrung

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีการนิเทศหนึ่งในหลายๆวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครู โดยครูสองคนหรือเป็นกลุ่มเล็กร่วมมือกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมีหลักการที่สำคัญคือ ครูสามารถเลือกคู่นิเทศเองได้ และทั้งสองคนหรือในกลุ่มจะต้องผลัดกันทำบทบาทเดียวกัน คือเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยมีกิจกรรมนิเทศที่เป็นหลักคือ การสังเกตการสอน กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีขั้นตอนที่มีความหลากหลาย ภายใต้อุปกรณ์ประกอบ 3 องค์ประกอบคือ เพื่อนสังเกตเพื่อน (Peer Watching) เพื่อนให้ข้อมูลย้อนกลับ (Peer Feedback) และการให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน (Peer Supervising) การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมศักยภาพครู หากครูมีความพึงพอใจที่จะร่วมมือกันแก้ปัญหา พัฒนาการเรียนการสอน ยอมรับในศักยภาพซึ่งกันและกันพร้อมที่จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความยั่งยืนของการนิเทศเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูก็จะเกิดขึ้น

คำสำคัญ การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การพัฒนาวิชาชีพครู

Abstract

Peer supervision is one of many methods used in teacher professional development. Two teachers or a small group of them work together to improve the instruction. The important principles are teacher's freedom to choose a partner and the equal roles in taking turns to be a supervisor and a supervisee. The main supervisory activity is classroom observation. Peer supervision process can be varied but it includes three main aspects: 1) peer watching, 2) peer feedback, and 3) peer supervising. Peer supervision creates a community of learning in school that will develop teacher's potentials. With teachers' willingness to cooperate with others to solve problems, their intention to improve the learning and teaching, their recognition of each other capabilities, and their readiness to share knowledge, then sustainability of professional development for teachers will occur.

Keywords: Peer supervision, Teacher professional development

บทนำ

ปัญหาการจัดการศึกษาของไทยที่ไม่ได้มาตรฐานยังเป็นประเด็นที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลทำให้ด้อยคุณภาพในการจัดการศึกษา ทั้งด้านคุณภาพของผู้เรียน หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ นโยบายด้านการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาและคุณภาพของครู การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศควบคู่กันไป การนิเทศการศึกษาสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งในด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร หลักสูตร กระบวนการสอน กระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร โรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนครู เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลถึงการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐานของนักเรียน

การนิเทศการสอนมีหลายรูปแบบและหลายวิธีการ โรงเรียนสามารถเลือกใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยพิจารณาจากบริบท ความพร้อม ปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตามการรับรู้ของครูเมื่อกล่าวถึงนิเทศการสอน คือการจับผิด การประเมินเพื่อตัดสินว่าการสอนดีหรือไม่ดี ผู้นิเทศจะต้องเป็นคนมีประสบการณ์สูงที่ครูต้องรับฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ ครูจะเป็นผู้รับการนิเทศอย่างเดียวเมื่อวิธีคิดของครูเป็นเช่นนี้ ครูจะพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนต่อเมื่อมีการนิเทศการสอน โดยการเข้าไปสังเกตการสอนในห้องเรียน แต่การสอนปกติในแต่ละวันครูจะสอนตามวิธีที่ครูเคยชิน ครูทำเพราะเป็นเจองใจจึงไม่ใช่การพัฒนาที่ยั่งยืน การนิเทศในรูปแบบที่กำหนดบทบาทผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศไว้อย่างชัดเจน เหมาะสมและเป็นประโยชน์กับโรงเรียนที่ครูมีประสบการณ์แตกต่างกันมาก ในสภาพที่ครูมีพื้นฐานไม่แตกต่างกัน หรือมีจุดเด่นจุดอ่อนที่หลากหลาย แต่ละคนอาจจะมิตั้งจุดเด่นและจุดอ่อน ในกรณีเช่นนี้การนิเทศที่เหมาะสมกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน คือ การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ที่มาของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีความแตกต่างจากการนิเทศรูปแบบดั้งเดิม ที่ไม่จำเป็นต้องมีการระบุผู้เชี่ยวชาญหรือผู้นิเทศ แต่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับจะเป็นสิ่งสำคัญมาก การทำงานร่วมกันยังเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการสนับสนุนให้เกิดการประเมินตนเองด้วย เป็นการส่งผ่านการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แบ่งปันประสบการณ์ ทัศนคติของการพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญ (Benshoff, 1992) การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเริ่มแรกเป็นแนวคิดของ Joyce และ Shower (1984) เป็นการนิเทศการสอนระหว่างเพื่อนครูในสาขาวิชาเดียวกัน หรือในโรงเรียนเดียวกันที่ทำให้ครูเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งมีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในโรงเรียนต่างๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนตั้งแต่ทศวรรษที่ 20 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ความหมายของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการนิเทศ ในรูปแบบ Peer Supervision ไว้ในหลายแง่มุมเพื่อให้เข้าใจลักษณะของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมากยิ่งขึ้น อาทิ Benshoff (1994) กล่าวว่า การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนคือ การเตรียมการทำงาน เพื่อประโยชน์ร่วมกันในการใช้การนิเทศหรือการให้คำปรึกษาแบบคู่หรือกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลย้อนกลับในทางสร้างสรรค์และการวิพากษ์วิจารณ์ ในขณะเดียวกันก็ลดความสำคัญของการประเมินลง ส่วน Zorga, Dekleva และ Kobolt (2001) ได้ให้นิยามของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนว่าเป็นวิธีการเรียนรู้โดยการรวมกันของเพื่อนร่วมงานสองคนหรือกลุ่มเล็กๆ ที่ให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ Bernard และ Goodyear (1988) ที่กล่าวว่า การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นการร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาทักษะวิชาชีพ Robbins (1995) ได้อธิบายว่าเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือโดยคนสองคนหรือกลุ่มเล็กๆ ทำงานร่วมกัน ให้ข้อมูลย้อนกลับในขณะที่ปฏิบัติ พัฒนา ปรับแต่งและสร้างทักษะใหม่ๆ แบ่งปันความคิดเห็น ร่วมทำวิจัย สอนกันและกัน ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน ส่วน บูรชัย ศิริมหาสาร (2552) ให้ความหมายว่า เป็นการนิเทศโดยตรงที่เปิดโอกาสให้ครู 2 คน ได้ดึงเอาศักยภาพทางการสอนที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยเริ่มต้นจากการจับคู่สัญญา เพื่อสร้างมิตรสัมพันธ์อันดีต่อกัน และใช้สัมพันธ์ภาพอันดีนี้เป็นตัวนำไปสู่กิจสัมพันธ์หรือความสำเร็จในการจัดกระบวนการเรียนการสอน วัชรา เล่าเรียนดี (2548: 156) ได้กล่าวว่า การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นกระบวนการที่ครูและเพื่อนครู ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการสังเกตการสอน วิเคราะห์การสอน และให้ข้อมูลย้อนกลับ ตลอดจนร่วมมือกันคิดหาวิธีแก้ไขปรับปรุงจุดบกพร่องให้พัฒนาและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

อาจสรุปลักษณะของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Supervision) ได้ว่าเป็นลักษณะของการนิเทศการสอนที่ครูสองคน หรือกลุ่มครูที่มีความสัมพันธ์อันดีร่วมมือกันในการปฏิบัติการณ์นิเทศ เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยมีการเตรียมการร่วมกัน มีการสังเกตการณ์สอน วิเคราะห์การสอน ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์การสอนซึ่งกันและกันในทางสร้างสรรค์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงจุดบกพร่องและมุ่งสู่การยกระดับคุณภาพการสอนที่ให้ความสำคัญกับการประเมินน้อยลง

หลักการของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีการนิเทศที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน ดังนั้นการนำเอาวิธีนี้มาใช้ ครูจะต้องเข้าใจบทบาท หน้าที่และข้อควรปฏิบัติที่เป็นหลักการสำคัญคือ (National Staff Development Council, 1991., Blackwell, 2002., Lubin, 2002)

1. เป็นการส่งเสริมการร่วมมือกัน สะท้อนความคิด ให้ข้อมูลย้อนกลับในเชิงสร้างสรรค์ ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์หรือใช้บทบาทของการเป็นผู้นิเทศกำกับดูแลเพื่อนร่วมนิเทศ ทั้งสองฝ่ายต้องผลัดกันทำบทบาท
2. ให้ความสำคัญกับการกำหนดข้อตกลงในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการอย่างชัดเจนที่ทั้งสองฝ่ายต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง

3. การสังเกตการสอนเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งสองฝ่ายควรได้รับประโยชน์จากการร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น
4. บรรยากาศในการทำงานมีความเป็นกันเอง ร่วมกันค้นหา อธิบาย และประเมินผลในสิ่งที่ปฏิบัติ ไม่ใช่การทำเพื่อแข่งขันว่าใครดีกว่าใคร หลีกเลี่ยงการตัดสินหรือแสดงความคิดเห็นในเชิงลบ
5. ควรมีการเปลี่ยนเพื่อนนิเทศเมื่อเสร็จสิ้นวงจรของการนิเทศ ไม่ควรทำซ้ำๆกับคนเดิม ครูควรได้รับประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายจากคนอื่นๆบ้าง แต่ทั้งนี้ก็ควรเป็นคนที่ครูเลือกเอง

ความสำคัญของการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยในการนี้เชื่อว่าครูในโรงเรียนจะเป็นผู้ที่รู้ และเข้าใจกับปัญหาและเรื่องที่สำคัญต่างๆ ภายในโรงเรียนที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนามากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอน ดังที่ Boyan and Copleland (1978) ได้นำกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศและครูเพื่อช่วยเหลือปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยกำหนดขั้นตอนชัดเจนเพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงใช้ข้อมูลจริงที่ได้จากการสังเกตการสอนในชั้นเรียน วิธีการนิเทศจึงยึดหลักความเชื่อว่าการปรับปรุงการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นผลมาจากระบบการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ โดยมีความสัมพันธ์ที่มุ่งช่วยเหลือกัน ผสมผสานกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เชื่อใจไว้ใจกัน โดยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน มีความรักในการเป็นมนุษย์ด้วยกัน

Joyce และ Shower (1996) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนไว้ว่า การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (Peer Coaching) เป็นกระบวนการการทำงานเคียงคู่กันระหว่างเพื่อนร่วมงานที่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยตลอด ซึ่งจะช่วยให้มีการนำเทคนิคทักษะใหม่ ๆ ไปใช้จริงมากขึ้น เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำความรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในโรงเรียน เป็นการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกันระหว่างบุคลากรร่วมอาชีพ เป็นการช่วยให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนเอง เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับครูผู้สอนโดยตรง และมีประโยชน์มากสำหรับผู้ทำหน้าที่นิเทศ หรือผู้บริหารที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง เกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ Bernard และ Goodyear (1998) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนว่าการนิเทศแบบนี้ความอาวุโสมากหรือน้อยไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ การทำงานร่วมกันในฐานะเพื่อนครู และไม่ได้เน้นการประเมินแม้ว่าจะใช้การสังเกตการสอนในห้องเรียนโดยใช้กระบวนการแบบคลินิกก็ตาม

สรุปความสำคัญการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน คือ เป็นกระบวนการของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูและเพื่อนครูด้วยกัน เป็นการเสริมสร้างความช่วยเหลือและสนับสนุนของเพื่อนครูด้วยกัน ในการเป็นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

วัตถุประสงค์ของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนการสอน ให้ครูได้รับความรู้ความเข้าใจและข้อเสนอแนะที่จะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการแก่เด็ก โดยมีใช้การตรวจตรา หรือฟังสิ่งที่ตัวครูอย่างในอดีต การกำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละหน่วยงาน Acheson และ Gall (1997), University of Alberta (2002), McNicoll (2008) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของครูที่เข้าร่วมการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนว่า เพื่อเรียนรู้วิธีการเก็บข้อมูลและเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมงาน นำเสนอและให้ข้อมูลที่น่าสนใจในการพัฒนาตนเองของครู เพื่อเรียนรู้วิธีการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน โดยมีบรรยากาศการทำงานที่ทำนาย มีความน่าสนใจได้เรียนรู้เทคนิคการสอนที่สังเกตได้ในห้องเรียน ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในวิชาชีพ ได้เรียนรู้เทคนิคการสอนที่สังเกตได้ในห้องเรียน หรือห้องปฏิบัติการซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ครูค้นพบแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยไม่เน้นการประเมินตัวครู ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลและองค์กรได้รับประโยชน์ร่วมกันผ่านทาง การแลกเปลี่ยน แบ่งปัน เพิ่มการสนับสนุนในงาน เพิ่มความมั่นคงในมาตรฐานของการปฏิบัติ ความเข้าใจบทบาทแต่ละบทบาท ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้น พัฒนาวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียนและเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ

ลักษณะของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Supervision)

ในศาสตร์ของการนิเทศการศึกษา การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นคำที่แปลมาจากคำว่า Peer Supervision ซึ่งถ้าจะแปลความหมายให้ตรงกับคำก็อาจจะใช้คำว่า เพื่อนนิเทศเพื่อน แต่ส่วนมากคำว่าเพื่อนช่วยเพื่อนนิยมใช้กันมากกว่า เพราะคำว่า “ช่วย” ให้ความรู้สึกที่ดีกว่าคำว่า “นิเทศ” ซึ่งอาจจะดูเป็นทางการ และโดยหลักคิดของการนิเทศด้วยรูปแบบนี้ไม่ได้เน้นวิธีการ ขั้นตอนที่ต้องทำเหมือนกัน แต่ต้องการให้เป็นการนิเทศที่ไม่เป็นทางการ โดยมีบรรยากาศของการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน โดยไม่ต้องหวังพึ่งผู้เชี่ยวชาญ ในขณะที่เดียวกันจะพบว่า การนิเทศแบบนี้จะมีการเรียกกันหลากหลายมาก ซึ่งแต่ละแบบมีการให้ความหมายดังนี้

Peer Coaching

Peer Coaching วิธีการโดยสรุปคือ เป็นการนิเทศการสอนที่เพื่อนครู 2 คน จับคู่หรือรวมกลุ่มกันเพื่อปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีสอน หรือรูปแบบการสอน รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสม มีการสังเกตการสอน ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่กันและกัน เพื่อนครูร่วมมือกันจากความสนใจในเรื่องเดียวกัน ผู้นิเทศคือเพื่อนครูด้วยกัน ผลัดกันทำหน้าที่นิเทศจนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน ทั้งนี้ผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ ทำหน้าที่ประสานงานให้ความสะดวก การนิเทศแบบ Peer Coaching เน้นการสังเกตการสอน การร่วมกันศึกษาความรู้และการแลกเปลี่ยนกัน แต่ในขณะที่เดียวกันจะมีลักษณะของการโค้ชร่วมด้วยในด้านกิจกรรมนั้นคือ การโค้ชจากผู้มีประสบการณ์ เป็นจุดที่แตกต่างกัน

Peer Mentoring

การนิเทศในรูปแบบนี้จะมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเกี่ยวข้อง หลักการนำไปใช้ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ผู้ให้คำปรึกษากับครูจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงฝ่ายเดียว แม้ว่าจะเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนเหมือนกันแต่ไม่มีการผลัดกันทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง จึงสรุปได้ว่าการนิเทศแบบ Peer Supervision เป็นบทบาทเดียวกันกับการนิเทศแบบ Mentoring คือ เน้นที่บทบาทความเป็นที่เลี้ยงที่เป็นเพื่อนร่วมงานหรือผู้เชี่ยวชาญ (University of Arkansas, 1999, University of Alberta, 2002,)

Peer Group Supervision

การนิเทศแบบกลุ่มเพื่อน (Peer Group Supervision) เป็นรูปแบบของการนิเทศแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อนซึ่งไม่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้นำ ประกอบด้วยกลุ่มที่มีสมาชิก 6 -9 คน เข้าร่วม รวมตัวกันอย่างสม่ำเสมอ เข้าร่วมนำเสนอกรณีปัญหาของพวกเขา และถามคำถามระหว่างการประชุม โดยไม่มีการรับความช่วยเหลือจากภายนอก ในกระบวนการนิเทศแบบ Peer Group ผู้เข้าร่วมจะต้องสลับเปลี่ยนหน้าที่ในแต่ละกรณีศึกษา เพื่อให้หน้าที่ไม่ตกอยู่เฉพาะใครคนใดคนหนึ่ง กระบวนการนี้ไม่มีผู้ให้คำปรึกษาจากภายนอก นี่คือการสำคัญของกระบวนการนิเทศแบบ Peer Group เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอความคิดเห็นจากประสบการณ์ของแต่ละคนออกมา ใช้ได้กับกลุ่มคนที่มีความคล้ายคลึงกัน

Buddy Supervision

การนิเทศการสอนแบบ Buddy Supervision เป็นการนิเทศโดยตรงที่เปิดโอกาสให้ครู 2 คนที่มีปัญหาเดียวกันหรือสอนในระดับชั้นเดียวกัน มาร่วมกันแก้ปัญหาหรือพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมร่วมกันให้มีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการทำงานที่เน้นการสังเกตการสอน และการให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่อีกฝ่าย เพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศแบบคู่สัญญาจะช่วยส่งเสริมมิตรภาพที่ดีระหว่างครูภายในโรงเรียน และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด โดยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้ดึงเอาศักยภาพทางการสอนที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยเริ่มจากการจับคู่สัญญา เพื่อสร้างมิตรสัมพันธ์อันดีต่อกัน และใช้สัมพันธ์ภาพอันดีนี้เป็นตัวนำไปสู่กิจสัมพันธ์หรือความสำเร็จในการทำงาน อันได้แก่ การนิเทศการสอน โดยทั้ง 2 ฝ่ายต่างสัญญาต่อกันว่า จะทำหน้าที่เป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพให้อีกฝ่ายหนึ่งได้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยในการสอนของแต่ละคน รวมทั้งเปิดใจพร้อมที่จะนำจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละฝ่ายมาวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา การปรับปรุง หรือการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีของระบบ Buddy System เป็นระบบของทหารในสนามรบ ใช้กระบวนการทำงานแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) และใช้แนวคิดที่มุ่งทั้งการพัฒนาคนและพัฒนางาน คือ เน้นมิตรสัมพันธ์ (Concern for People) และกิจสัมพันธ์ (Concern for Production) ใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์ของ Heider ที่ว่าคนเราถ้าชอบสิ่งใดหรือไม่ชอบสิ่งใดเหมือนกันจะเป็นมิตรกันได้ โดยใช้หลักจิตวิทยาที่ว่า "คนเรารู้จักตนเองจากการเปรียบเทียบกับคนอื่น" และใช้ปรัชญา "หยิน-หยาง" คือ ในดีมีเสีย ในเสียมีดี ไม่มีผู้ใดที่ดีพร้อม ทุกคนมีจุดเด่นและจุดด้อยในตัวเอง เหมือนกับสีขาวที่มีจุดดำหรือสีดำที่มีจุดสีขาว

Peer Assist

Peer Assist เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อนที่จะค้นเอาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาโครงการหรือกิจกรรมและวาดบทเรียนจากความรู้และประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม หรือคน 2 คน 2 ฝ่าย ที่ร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความรู้โดยการเรียนรู้ก่อนลงมือทำในสิ่งที่เราอยากทำหรือพัฒนาให้ดีขึ้น โดยการขอให้อีกฝ่ายที่มีความรู้ประสบการณ์ในวิชาชีพเดียวกับเรานำความรู้ประสบการณ์ที่เราต้องการรู้มาถ่ายทอดเพื่อให้ไม่เสียเวลาในการเรียนรู้ใหม่ เป็นวิธีการทางลัด ในการเรียนรู้จากประสบการณ์คนอื่น แล้วนำมาปรับใช้กับงานของตนเอง หลักคิดในเรื่องนี้ก็คือ มีคนอื่นที่เขาทำได้ดีอยู่แล้วในเรื่องที่เราอยากพัฒนาหรือปรับปรุง ไม่ควรเสียเวลาคิดค้นใหม่ด้วยตนเอง ควร "เรียนลัด" โดยเอาอย่างจากผู้ที่ทำได้ดีอยู่แล้ว เอามาปรับใช้กับงานของเรา

Peer Assist เป็นเครื่องมือที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใช้ครั้งแรกที่บริษัท BP – Amoco ซึ่งเป็นบริษัทน้ำมันยักษ์ใหญ่ของประเทศอังกฤษ โดยการสร้างให้เกิดกลไกการเรียนรู้ประสบการณ์ผู้อื่น ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมอุดมการณ์หรือร่วมวิชาชีพ (Peers) ก่อนที่จะเริ่มดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ในประเทศไทย มีเครือข่ายวิชาชีพแพทย์และพยาบาล ซึ่งนำกิจกรรม “Peer Assist” ไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพได้อย่างน่าทึ่ง นั่นคือ “เครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน” ที่มีเป้าหมายในการขยายประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานที่ดีที่สุดไปสู่ผู้ร่วมวิชาชีพเดียวกัน ซึ่งในเบื้องต้นนั้น เครือข่ายนี้ที่เริ่มก่อตัวขึ้นจากการจัดกิจกรรมตลาดนัดความรู้เรื่องการดูแลผู้ป่วยเบาหวานซึ่งมีโรงพยาบาลที่ได้รับการยอมรับว่ามีการดูแลผู้ป่วยเบาหวานได้ดีที่สุดทั่วประเทศไทย 13 แห่งมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกัน กระทั่งเกิดเป็น “ชุมชนนักปฏิบัติ” แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย (diverse) ในเรื่องของทักษะ (skills) ความสามารถ/ความเชี่ยวชาญ (competencies) และ ประสบการณ์ (experience) สำหรับจำนวนผู้ที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะอยู่ที่ 6-8 คน ทั้งนี้ไม่ควรแบ่งชั้น ตำแหน่ง ความอาวุโสของผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยน แต่ให้พิจารณาถึงทักษะความสามารถและประสบการณ์ที่ผู้เข้าร่วมแต่ละคนมีเป็นหลัก โดยต้องยึดคิดการพในเรื่องที่แต่ละคนรู้

Peer Counselor

ในกระบวนการให้คำปรึกษาฉันเพื่อน มีผู้รับฟังเรียกว่า “ผู้ให้คำปรึกษาแบบเพื่อน” กับผู้เล่าเรื่อง เรียกว่า “ผู้รับคำปรึกษาแบบเพื่อน” (Client) โดยแบ่งเวลาฝ่ายละเท่าๆกัน และสลับบทบาทระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้รับฟังตามเวลาที่กำหนด เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน จะส่งผลที่พึงพอใจแก่ผู้รับคำปรึกษาค้นเพื่อน ได้รับรู้และเข้าใจเรื่องราวของคนอย่างแท้จริง ทำให้ยอมรับและรักตนเอง นำมาซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองกล้าที่จะเผชิญความเปลี่ยนแปลงต่างๆและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

Lesson Study

การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวทางการพัฒนาวิชาชีพที่นิยมในญี่ปุ่น โดยครูทำงานแบบร่วมมือกันเพื่อศึกษาเนื้อหาและวางแผนการสอนที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อครูญี่ปุ่นต้องการสอนนักเรียนด้วยนวัตกรรมการศึกษา สิ่งที่ครูทำก็คือ เขาจะเข้าร่วมในกระบวนการที่สร้างไว้อย่างดี ซึ่งประกอบด้วย การอภิปรายเกี่ยวกับแผนการสอน (Lessons) ที่พวกเขาวางแผนและสังเกตการสอนร่วมกัน เป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและก่อให้เกิดความสำเร็จในแง่ของตัวครูและนักเรียน เป็นแนวคิดที่ว่าด้วยลักษณะการทำงานของกลุ่มครูที่ร่วมกันศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบร่วมมือร่วมพลังอย่างเป็น

ระบบและต่อเนื่องในระยะยาว ในบริบทการทำงานจริงของครูเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน และเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยดำเนินงานตามขั้นตอนของ “กระบวนการศึกษาผ่านบทเรียน (Lesson Study Process)” ซึ่งเป็นกระบวนการทำงาน พัฒนาวิชาชีพพร้อมกันของกลุ่มครูที่ให้ความสำคัญกับการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงถึงการคิด และการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรงในชั้นเรียน และการอภิปรายสะท้อนความคิดร่วมกัน การที่ครูได้มีเครือข่ายสนับสนุนทางวิชาการภายในโรงเรียน ในขณะเดียวกัน Lesson Study หลีกเลียงลักษณะอันไม่พึงประสงค์ที่พบในโปรแกรมการพัฒนาคูทั่วไป เช่น เป็นการอบรมระยะสั้น ไม่ต่อเนื่อง จัดทำโดยบุคคลภายนอกองค์กร และไม่ได้ปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและความต้องการของครู ปัจจุบันนานาชาติรวมถึงประเทศไทยนำแนวคิดนี้มาใช้ด้วยกันในหลายบริบททั้งในมิติของการพัฒนาผู้เรียน มิติการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงมิติของการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งในส่วนของการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาครูและการพัฒนาคูประจำการ

สรุปได้ว่าแม้ว่าจะมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันแต่โดยแนวคิดหลักจะยึดคำว่า “Peer” หรือ “เพื่อน” เป็นคำสำคัญ ซึ่งหมายความว่า การนิเทศในรูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับครูหรือบุคลากรที่อยู่ในสถานะเดียวกัน ร่วมมือกันในการพัฒนาวิชาชีพ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ แลกเปลี่ยนบทบาทกันอย่างเท่าเทียม ไม่มีใครรู้มากกว่าใคร เมื่อใดที่มีการนำไปใช้โดยยึดบทบาทในการนิเทศเป็นหลัก เช่น Coaching Mentoring Counseling แล้วเพื่อนคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่หรือมีบทบาทเพียงฝ่ายเดียวก็จะกลายเป็นการนิเทศแบบชี้แนะ แบบพี่เลี้ยง หรือแบบให้คำปรึกษา ซึ่งไม่ใช่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถทำได้โดยง่ายสะดวก เนื่องจากเป็นเพื่อนครูด้วยกันเอง ร่วมมือกันจากความสนใจในเรื่องเดียวกันและพึงพอใจที่จะร่วมกันพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนของกันและกัน กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถนำกระบวนการนิเทศการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ได้ เพียงแต่ผู้ที่นิเทศคือ เพื่อนครูที่ร่วมโครงการด้วยกันผลัดกันเป็นผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ มีนักวิชาการหลายท่านนำเสนอกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนไปปฏิบัติ ดังนี้

Willerman และคณะ (1991) ได้เสนอขั้นตอนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยสังเกตการสอน (POA) (Peer Observation Assistance) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. การประชุมก่อนการสังเกต (Pre - Observation Conference)
2. การสังเกตการสอน (Observation)
3. การประชุมภายหลังการสังเกตการสอน (Post Conference)

Professional Development for Academics Involved in Teaching (2014) ได้กำหนดกระบวนการของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนในการสังเกตการสอนไว้ดังนี้

1. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น (Set the Ground Rules) ครูทั้งสองคนหรือในกลุ่มควรจะตกลงกันว่า จะสังเกตกันกี่ครั้ง จะให้ข้อมูลย้อนกลับกันอย่างไรเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ อะไรบ้างที่ควรจะเป็นข้อมูลที่รู้กันเพียงสองคนหรือเฉพาะในกลุ่ม

2. การริเริ่มพูดคุยกัน (Initial Briefing) ในขั้นตอนนี้ครูทั้งสองคนหรือในกลุ่มจะมีโอกาสให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลัง ประสบการณ์ ทักษะ การจัดการเรียนการสอนของแต่ละคน อะไรคือสิ่งที่เป็นปัญหาหรือต้องการพัฒนา แล้วตกลงกันว่า จะบันทึกข้อมูลการสังเกตด้วยเครื่องมืออะไร จะเน้นการสังเกตอะไร วิธีสอน หรือพฤติกรรมการสอนของครู พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ฯลฯ ให้ข้อมูลย้อนกลับตอนไหนเพราะแต่ละคนอาจจะต้องการเวลาไม่เหมือนกัน เช่น หลังจากสังเกตเสร็จสิ้นก็ให้ข้อมูลเลย หรือนัดวันเวลาที่ทั้งสองคนพร้อม

3. การสังเกตการสอน (Observation) เป็นขั้นตอนที่ครูต้องเตรียมการและเข้าสังเกตการสอนตามที่ตกลงกันได้

4. การให้ข้อมูล (Debriefing) ในขั้นตอนนี้ทั้งผู้รับการสังเกตจะสะท้อนความคิดเห็นของตนเองและผู้สังเกตให้ข้อมูลย้อนกลับ แล้วร่วมกันวิเคราะห์หาสิ่งที่เกิดขึ้น ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิชาชีพอย่างไร

5. บันทึกข้อมูลและจัดทำรายงาน (Recording and Reporting) ขั้นตอนนี้อาจจะเป็นข้อตกลงในขั้นตอนแรกว่าจะทำในรูปแบบใดเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ถ้าเป็นข้อกำหนดของโรงเรียนให้มีการรายงานผลการนิเทศก็ควรจัดทำรายงานในแบบเป็นทางการ ในกรณีที่ไม่ต้องรายงานผู้บริหารแต่ครูต้องการเก็บเป็นหลักฐานข้อมูลส่วนตัวเพื่อเห็นพัฒนาการของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนก็บันทึกไว้อย่างไม่เป็นทางการ

วัชรมา เล่าเรียนดี (2556) ได้นำเสนอกระบวนการในการดำเนินการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แบบเป็นทางการและเป็นระบบ ดังนี้

1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน

1.1. สืบหาความต้องการและความสนใจร่วมกัน

1.2. ศึกษาความรู้เรื่องวิธีการนิเทศ การสังเกตการสอน เทคนิคการจัดการเรียนรู้

1.3. เลือกวิธีสอนและเครื่องมือสังเกตการสอน

2. การสังเกตการสอน ครูสังเกตการสอนกันและกันตามแผนการนิเทศของตนเอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ครูร่วมกันวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอนกันและกัน

4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน

4.1. นำเสนอผลการสังเกตการสอนกันและกัน

4.2. วิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงต่อไป

4.3. ร่วมกันพิจารณาประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เสนอวิธีแก้ปัญหา หรือพิจารณาปัญหาอื่นพร้อม

วิธีแก้ไขต่อไป

กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกัน โดยครูสามารถเลือกผู้นิเทศที่เขาไว้วางใจได้ ผู้นิเทศจะมีความเท่าเทียมกัน จากนั้นเลือกประเด็นหรือเรื่องที่สนใจที่ควรปรับปรุงและพัฒนา แล้วใช้วิธีการนิเทศแบบคลินิกในการสังเกตการสอน นำผลมาประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน นำส่วนดีของผู้นิเทศไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง แล้วนิเทศการสอนอีกครั้งเพื่อติดตามผล สรุปกระบวนการของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. เพื่อนสังเกตการสอนเพื่อน (Peer Watching) ครูที่เป็นผู้นิเทศแจ้งความต้องการที่จะให้เพื่อนสังเกตการสอนของตนเอง เพื่อนผู้นิเทศเข้าสังเกตการสอนเพื่อนตามที่ตกลงกันได้ บันทึกข้อมูลที่เห็นทั้งหมด โดยไม่มีกร

แสดงความคิดเห็นหรือการประเมินใด ๆ ทั้งสิ้น ในขั้นตอนนี้อาจจะสลับกันสังเกตการสอน โดยปฏิบัติเช่นเดียวกันกับที่เพื่อนได้สังเกตการสอนเรา

2. เพื่อนให้ข้อมูลย้อนกลับ (Peer Feedback) แต่ละคนสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอน วิเคราะห์ข้อดีข้อด้อยของกันและกัน โดยทบทวนความต้องการของแต่ละคน เพื่อให้ตรงตามความต้องการของเพื่อน ประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยแต่ละคนเป็นผู้สะท้อนความคิดของตนเองก่อนและเพื่อนผู้นิเทศเป็นผู้รับฟัง

3. การให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน (Peer Supervising) ทั้งคู่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน นำคำแนะนำไปปรับปรุงแก้ไข หรือนำเอาส่วนดีของเพื่อนไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง แล้วนิเทศการสอนกันอีกครั้งเพื่อติดตามผล

บทสรุป

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีประโยชน์ในการพัฒนาวิชาชีพครูเป็นอย่างยิ่ง เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีบริบทที่ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมานาน การนิเทศการสอนในแบบอื่นอาจจะสร้างความอึดอัดหรือการไม่ยอมรับ แต่การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสร่วมกันแก้ปัญหา แบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในศักยภาพที่แต่ละคนมี สร้างความเชื่อถือ ไว้วางใจระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน มีบรรยากาศในการทำงานที่เป็นกันเอง คุรลดความกดดันและสร้างความมั่นใจในการทำงานได้มากขึ้นเมื่อมีเพื่อนเป็นคู่คิด เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการนิเทศที่ยั่งยืน เพราะครูทำด้วยความเต็มใจ สามารถเลือกทำงานกับคนที่ตนเองพึงพอใจและเป็นการ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมศักยภาพครู ในขณะเดียวกันแม้ว่าการนิเทศแบบเพื่อนจะเป็นการนิเทศที่เป็นกันเองไม่เป็นทางการมากนัก แต่ครูควรได้รับการฝึกอบรมการเป็นผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ ฝึกทักษะการสังเกตการสอน เพราะถ้าครูไม่มีทักษะในการสังเกตการสอนซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอน ก็อาจจะให้ข้อมูลย้อนกลับที่ไม่ถูกต้อง และที่สำคัญคือ ก่อนที่ครูจะเริ่มการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนครูต้องรู้บทบาทว่าต้องเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ และต้องทำบทบาททั้งสองอย่างให้เกิดความสมดุล ไม่นั่นด้านใดด้านหนึ่ง มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ผิดหลักการแนวคิดของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนอาจกลับกลายเป็นวิธีการนิเทศในรูปแบบอื่นๆ

บรรณานุกรม

วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการ โค้ช การพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎี กลยุทธ์ สู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 12 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสนามจันทร์

(2548). *การนิเทศการสอน*. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

บุรชัย ศิริมหาสาร. (2552). *การนิเทศการสอนแบบคู่สัญญา*. Retrieved November 12, 2016 from

<http://www.suphet.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=103201&Ntype=5>

Acheson, K.A., and Gall, M. D. (1997). *Techniques in the supervision of teachers perservice and inservice application*. 4th ed. New York : Longman.

- Blackwell, R. (2002). *Peer Pairing*. Nottingham : LTSN Generic Centre, University of Nottingham. (Online)
Retrieved December 20, 2016 from:
www.heacademic.ac.uk/resources.asp?process=full_record§ion=generic&id=21
- Benshoff, J. M. (2001). *Peer consultation as a form of supervision*. Retrieved December 20, 2016 from
<http://www.cyc-net.org/cry-online/crcol-0801-supervision.html>. (20 December 2014)
- Bernard, J. M. and Goodyear, R. K. (1992). *Fundamentals of clinical supervision*. Needham Heights, MA : Ally & Bacon.
- Bernard, J. M. and Goodyear, R. K. (1998). *Fundamentals of clinical supervision*. Needham Heights, MA : Ally & Bacon.
- Boyan, N. J., and Copleland, W.D. (1978). *Instructional supervision training program*. Columbus Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company.
- Joyce, B., and Shower, B. (1984). *Transfer of training: The contribution of coaching*. In D.Hopkins & M. Wideen (Eds), *Alternative perspectives on school improvement*. Lewes, UK: Falmer.
- Joyce, B., and Shower, B. (1996). "The evaluation of peer coaching." *Educational Leadership*. (March) : 59-73
- Lubin, J (2002). *Guide to peer review of teaching*. Tasmania : Flexible Education Unit, University of Tasmania
Retrieved December 20, 2016 from :
www.utas.edu.au/tl/improving/peerreview/guide_peer_review.doc.
- McNicoll, A. (2008). *The Power of peer supervision-No one knows as much as all of us*. Background paper for workshop.
- National Staff Development Council. (2001). *Standards for staff development (Rev. ed.)*. Oxford, OH: Author.
- Robbins, P. (1995). *Peer Coaching*. In Block, R. (Ed), *School Improvement Programs*. Mahwah, NJ: Prentice Hall.
- University of Arkansas. (1999). *About the peer consultation program*. Retrieved December 20, 2016 from :
<http://uark.edu/misc/tfscinfo/peers.html>
- University of Alberta, University Teaching Service. (2002). *Peer consultation*. Retrieved December 20, 2016 from : <http://www.ualberta.ca/uts/peerconsult.html>.
- Willerman, M., McNeely, S.L., and Koffman, E.C. (1991). *Teachers helping teachers, peer observation and assistance*. New York : Praeger Publisher.
- Zorga, Dekleva and Kobolt. (2001). 'The process of internal evaluation as a tool for improving peer supervision'. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 2(4): 22-35.